Ernad Osmić

03.03.2024. 12:06
Pogledano: 783 puta

Šta AI ne može, a ja mogu?

Učenici VI razreda kroz šest faza istraživali su mogućnosti i granice AI-a u nastavi Bosanskog jezika. Koristili su ChatGPT za kreativno pisanje, analizu tekstova i planiranje priča, razvijajući kritičko mišljenje, originalnost i dublje razumijevanje

Pedagoška uvjerenja

Kao nastavnik, vjerujem u važnost razvoja kritičkog mišljenja, kreativnosti i samostalnosti kod učenika. Nastava nije samo prenošenje informacija, već i proces osnaživanja učenika da razvijaju vlastite sposobnosti, postavljaju pitanja i prepoznaju značaj učenja kroz iskustvo. Moje pedagoško uvjerenje temelji se na ideji da svaki učenik nosi jedinstvene potencijale koje je potrebno prepoznati, podržati i razvijati.

Zastupam pristup učenju koji integrira tehnologiju, ali uvijek uz kritički pristup. Iako su alati poput ChatGPT-a korisni za poticanje kreativnosti i omogućavanje novih načina izražavanja, ključni cilj je osigurati da učenici ne postanu pasivni korisnici tehnologije, već aktivni kreatori. Upotreba AI-a u nastavi treba biti usmjerena na jačanje samopouzdanja učenika, poticanje njihovih vlastitih ideja i pružanje im mogućnosti da prepoznaju i unaprijede vlastite sposobnosti.

U svom radu nastojim stvoriti učioničku atmosferu u kojoj su učenici ohrabreni da postavljaju pitanja, istražuju ideje i učestvuju u stvaranju znanja. Vjerujem da je svaki učenik sposoban za napredak, a moj zadatak kao pedagoga je da im omogućim da prepoznaju vlastiti potencijal i samostalno kreiraju rješenja za izazove pred njima. Kroz kritičko mišljenje, kreativnost i odgovorno korištenje tehnologije, učenici mogu razviti vještine koje će im koristiti ne samo u školi, već i u budućem životu.

POLAZIŠTA

U današnjem društvu, umjetna inteligencija postaje neizbježan dio svakodnevnog života, a alati poput ChatGPT-a sve više ulaze u obrazovni proces. Primijetio sam da učenici već koriste ove tehnologije, ali često na način koji nije u potpunosti odgovoran ili svjestan. Iako su AI alati moćni i korisni, mnogi učenici se oslanjaju na njih bez razumijevanja njihovih ograničenja i mogućnosti. U ovom kontekstu, kao nastavnik Bosanskog jezika i književnosti, smatrao sam svojim zadatkom da ih upoznam s pravilnim načinima korištenja ChatGPT-a, kako bi mogli koristiti njegove prednosti, a istovremeno prepoznali njegove slabosti.

Pitanje koje se postavilo bilo je kako omogućiti učenicima da koriste AI na odgovoran način, tako da ga ne koriste kao zamjenu za vlastito razmišljanje i kreativnost, već kao alat koji može unaprijediti njihov obrazovni proces. Učenje je mnogo više od pukog generiranja tekstova – to je proces kritičkog razmišljanja, razvijanja ideja i kreativnosti, što je neizostavan dio nastave jezika i književnosti. Primijetio sam da učenici često prihvaćaju informacije koje im AI pruža bez dubljeg razmišljanja o njihovoj tačnosti, relevantnosti ili dubljim značenjima. Zato sam želio kroz ovu praksu pomoći učenicima da shvate kako koristiti AI kao alat za stvaranje ideja, planiranje i poboljšanje vlastitih radova, ali ne da ga koriste kao gotov odgovor ili zamjenu za vlastiti trud.

Ova praksa je proizašla iz želje da im omogućim da pravilno koriste tehnologiju, da postanu svjesni njenih mogućnosti i ograničenja, ali i da im ukažem na važnost njihovog vlastitog angažmana, kritičkog pristupa i kreativnosti u učenju.

CILJ I ŽELJENI ISHODI

Cilj ove nastavne prakse bio je omogućiti učenicima da pravilno koriste ChatGPT kao alat u procesu učenja, razvijajući njihove vještine kritičkog mišljenja, kreativnosti i analize. Želio sam postići da učenici ne samo koriste AI za generisanje ideja ili pomoć u pisanju, već da razviju svijest o njegovim ograničenjima i važnosti njihove vlastite kreativnosti i mišljenja.

Razvijanje kritičkog mišljenja: Učenici će naučiti kako prepoznati i analizirati informacije koje dolaze iz AI alata, te kako ih postaviti u kontekst stvarnog svijeta i njihovog obrazovnog iskustva. Kroz analize tekstova, učenici će razviti sposobnost ocjenjivanja tačnosti sadržaja generiranog od strane AI-a.
Povećanje kreativnosti i samopouzdanja: Korištenjem ChatGPT-a kao alata za planiranje priča i kreativno pisanje, učenici će imati priliku da prevaziđu kreativni grč i blokade. Time će postati sigurniji u vlastite sposobnosti za stvaranje originalnih ideja i tekstova.
Jačanje vještina analize književnog teksta: Kroz primjenu AI-a u analizi književnih djela, kao što je analiza narodne pjesme, učenici će razviti sposobnost prepoznavanja ključnih motiva, tema i stilskih figura u tekstovima.
Razvijanje odgovorne upotrebe tehnologije: Kroz cijeli proces, učenici će biti učeni kako koristiti AI na odgovoran način, razumijevajući njegovu ulogu u obrazovanju, ali i ograničenja koja treba uzeti u obzir.

DETALJAN OPIS REALIZACIJE

Prva faza: Upoznajmo AI – Moć i granice tehnologije
Prva faza bila je posvećena uvodu u način rada umjetne inteligencije, posebno velikih jezičnih modela poput ChatGPT-a. Započeli smo time što sam učenicima objasnio kako AI funkcionira na osnovu ogromne količine podataka i kako generira odgovore kombiniranjem postojećih informacija na internetu. Posebno sam naglasio da ChatGPT ne može proizvesti nešto što već nije na neki način rečeno.

Zatim smo realizirali interaktivnu vježbu: učenici su, uz moju pomoć, unosili imena svojih vršnjaka u ChatGPT i tražili od AI da napiše kratke biografije, koristeći upute poput "predstavi ga kao uspješnog pisca" ili "opiši je kao poznatu glumicu." Generirani tekstovi bili su zabavni i maštoviti, ali često netačni i nepotkrijepljeni. Učenici su odmah shvatili suštinu ovakve vrste generiranih tekstova i opisali ih riječima: „AI zna dobro lupetati stvari.“

Druga faza: AI kao pomoćnik u kreativnom pisanju
U drugoj fazi učenici su istraživali mogućnosti korištenja ChatGPT-a za pisanje pismenih radova s tematikom izmišljenih događaja i doživljaja.

Započeo sam objašnjenjem kako je i nama zadatak u nastavi da budemo kreativni i stvaramo nove priče, a s obzirom na to da AI "voli" izmišljati stvari, predložio sam da istražimo kako nam može pomoći. Djeca su osmislila prve promptove — jednostavne zadatke poput "Napiši priču o magičnom stablu" ili "Izmisli avanturu u napuštenom dvorcu." ChatGPT je odgovorio pričama koje su bile funkcionalne, ali često generične i bez posebnog karaktera.

Kako bi rezultat bio zanimljiviji i prilagođeniji njihovim zamislima, učenici su počeli stvarati sve specifičnije promptove, uključujući jedinstvene detalje, poput imena likova, neobičnih okruženja ili neočekivanih zapleta.

Treća faza: Analiza tekstova – Šta AI može, a šta ne može?
U trećoj fazi učenici su se bavili čitanjem i analizom tekstova koje je generirao ChatGPT, uspoređujući ih s promptovima koje su prethodno osmislili. Cilj ove aktivnosti bio je prepoznati obrasce i karakteristike AI generiranih priča, kao i razumjeti razlike između ljudske i AI kreativnosti.

Započeli smo tako što smo zajedno čitali nekoliko priča nastalih na osnovu jednostavnih i složenijih promptova. Analizom radova ustanovili smo da AI tekstovi često sadrže određene prepoznatljive elemente:

Generički uvod: Priče često započinju općim i nepersonaliziranim uvodima.
Predvidiva radnja: Priče prate uobičajene obrasce, često izbjegavajući neočekivane zaplete.
Ograničena emocionalna dubina: Likovi djeluju jednodimenzionalno, a emocije su opisane površno.
Ponavljanje fraza: Slične fraze i izrazi pojavljuju se u različitim pričama.
Učenici su istakli da AI teško koristi ljudsku empatiju, humor, ironiju i sarkazam, te da mu nedostaje autentično razumijevanje konteksta i nijansi jezika.

U drugom dijelu ove faze postavio sam pitanje: "U čemu nam AI može pomoći?" Zajedno smo napravili listu:

Za šta bi AI bio koristan?

Generiranje ideja za početak priče.
Predlaganje osnovne strukture ili radnje.
Pronalaženje sinonima i obogaćivanje vokabulara.
Za šta AI nije koristan?

Stvaranje emocionalno dubokih i originalnih priča.
Prilagođavanje specifičnoj publici ili kulturnom kontekstu.
Upotreba humora i kompleksnih stilskih figura, poput ironije.
Četvrta faza: AI kao pomoćnik u planiranju priče
U četvrtoj fazi učenici su koristili prednosti koje ChatGPT pruža u procesu planiranja priče. Aktivnost je bila usmjerena na korištenje AI-a kao alata za podršku kreativnosti, dok su učenici zadržali glavnu ulogu u pisanju same priče.

Prvo smo se fokusirali na razvoj fabule koristeći ChatGPT za kreiranje ključnih tačaka radnje, poznatih kao "tačke prelamanja," koje obuhvaćaju:

Prijelaz iz uvoda u zaplet – Postavljanje osnovnog sukoba ili problema.
Prijelaz iz zapleta u vrhunac – Razvoj napetosti i ključnog događaja.
Prijelaz iz vrhunca u rasplet – Rješavanje sukoba.
Prijelaz iz raspleta u kraj – Zaključivanje priče na smislen način.
AI je generirao nekoliko prijedloga za svaku od ovih faza, koje smo zajedno analizirali i prilagodili prema idejama učenika.

Zatim smo se fokusirali na kreiranje likova. Koristeći ChatGPT, učenici su dobili osnovne fizičke i psihičke osobine svojih protagonista i antagonista.

Na kraju, na inicijativu učenika, koristili smo ChatGPT za pomoć u pisanju prve rečenice priče – segment koji im često predstavlja izazov. Ova aktivnost pomogla im je da prevaziđu tzv. "blokadu početka" i osjete se samopouzdanije u nastavku pisanja.

Peta faza: Pisana vježba – Od plana do originalne priče
U petoj fazi učenici su pristupili pisanju pismene vježbe koristeći plan koji su kreirali uz pomoć ChatGPT-a.

Tokom časa, učenici su, oslanjajući se na svoje strukture fabule i osnovne karakteristike likova, napisali svoje priče.

Odmah su primijetili:

Raznolikost stilova: Učenici su prirodno unijeli svoje lične glasove u priče, što je dovelo do stilske raznolikosti.
Individualnost dijaloga: Dijalozi među likovima u radovima učenika bili su autentičniji i prilagođeni različitim situacijama i karakterima.
Odstupanja od plana: Iako su počeli s planom kreiranim uz pomoć ChatGPT-a, mnogi učenici su tijekom pisanja spontano odstupili od njega, često uvodeći nove zaplete ili mijenjajući elemente. Kako su sami rekli, "njima je na um palo nešto mnogo bolje."

Šesta faza: AI u analizi književnog teksta – Šta može, a šta ne može?
Šesta faza bila je posvećena korištenju ChatGPT-a za analizu književnog teksta u kombinaciji s učenikovom vlastitom interpretacijom. U ovoj aktivnosti analizirali smo lirsku narodnu pjesmu "Tri Rahićke šetale sokakom".

U prvoj polovini časa, učenici su pristupili samostalnoj analizi pjesme. Kroz diskusiju su iznosili svoja mišljenja, pokušavajući prepoznati motive, osjećanja i atmosferu pjesme. Identificirali su motive šetnje, mladosti i zajedništva, a dotakli su se i pjesničkih slika, poput "sokaka," kao simbola seoskog života.

Nakon toga, zajedno smo koristili ChatGPT kako bismo usporedili šta on može prepoznati u tekstu. Uspješno je:

Odredio motive, poput ljepote i mladosti.
Izdvojio manje poznate riječi, uključujući arhaizme, i objasnio njihova značenja.
Formulirao moguću temu pjesme: ljepota svakodnevnog života i mladalačke energije.
U drugoj polovini časa učenici su dobili zadatak da pronađu ono što AI nije mogao prepoznati:

Emocionalni doživljaj teksta: Učenici su govorili o osjećaju nostalgije i radosti u pjesmi, što AI nije mogao izraziti.
Kontekst pjesme: Diskutirali su o ulozi zajedništva i tradicije u narodnoj poeziji, te kako se te vrijednosti ogledaju u motivima pjesme.
Ljudska interpretacija: Učenici su istakli da pjesma otvara prostor za više tumačenja, što je AI-ju teško razumjeti.
Tokom ove aktivnosti, učenici su postigli funkcionalne ishode analize književnog teksta, a izostala je blokada u obliku pitanja „ne znam šta nastavnik hoće da kažem o pjesmi“.

EFEKTI; POSTIGNUTI REZULTATI
Kroz implementaciju ove nastavno-praktične prakse, postignuti su značajni rezultati u razvoju učenikovih vještina kritičkog mišljenja, kreativnosti, kao i sposobnosti za samostalnu analizu i stvaranje. Kroz primjenu ChatGPT-a kao alata za podršku učenju, učenici su se osposobili za pravilnu upotrebu tehnologije u obrazovne svrhe, uz razvijanje dubljeg razumijevanja njenih mogućnosti i ograničenja.

1. Razvijeno kritičko mišljenje i analiza sadržaja:
Učenici su pokazali povećanu sposobnost za analiziranje i ocjenjivanje sadržaja koji generira AI. Kroz analize tekstova koje je ChatGPT generirao i usporedbe s vlastitim radovima, učenici su naučili prepoznavati obrasce, ponavljajuće fraze i ograničenja u AI tekstovima. Diskusije koje su proveli tijekom analize omogućile su im da razviju vještinu ocjenjivanja vjerodostojnosti informacija, što je potvrđeno njihovim aktivnim učešćem u raspravama o tome što AI može, a što ne može prepoznati u književnim tekstovima.

2. Poboljšanje kreativnih sposobnosti u pisanju:
Korištenje ChatGPT-a kao alata za planiranje priča pomoglo je učenicima da premaše "blokadu pisanja" i postanu sigurniji u svoje sposobnosti za kreiranje originalnih tekstova. Učenici su pokazali povećanu sposobnost za stvaranje kompleksnih i kreativnih narativa, što je evidentno iz kvaliteta njihovih pisanih vježbi koje su daleko premašile početne generičke prijedloge generirane od strane AI. Ovaj napredak u kreativnom pisanju može se poduprijeti usporedbama između radova učenika i AI tekstova, gdje se jasno vidi individualnost, stil i razvoj likova.

3. Samostalnost u analizi književnih djela:
U šestoj fazi, kroz analizu narodne pjesme "Tri Rahićke šetale sokakom", učenici su demonstrirali sposobnost da ne samo koriste AI za osnovnu analizu, već i da nadopune te analize dubljim, ljudskim uvidima. Učenici su uspjeli prepoznati dublje emocionalne i kulturne aspekte pjesme koji nisu bili obuhvaćeni AI analizom, čime su pokazali sposobnost za samostalnu interpretaciju književnih djela.

4. Odgovorna upotreba tehnologije:
Učenici su shvatili važnost kritičkog pristupa tehnologiji. Kroz cijeli proces, pokazali su odgovornost u upotrebi AI-a, koristeći ga kao alat za unapređenje vlastitog učenja, a ne kao zamjenu za vlastite ideje. Ovaj rezultat potvrđen je kroz refleksije učenika, gdje su se naglasile njihove spoznaje o tome kako je AI koristan, ali da im je potrebno da se angažiraju u samom procesu stvaranja i analize.

Zaključak:
Postignuti rezultati potvrđuju da je praksa uspješno omogućila učenicima da koriste ChatGPT kao alat za razvijanje ključnih vještina, uključujući kreativnost, kritičko mišljenje, analizu i odgovornu upotrebu tehnologije.

Dodatni komentari i sugestije drugim nastavnicima koji bi željeli implementirati ovu ideju

Korištenje ChatGPT-a kao alata u nastavi može biti vrlo korisno, ali zahtijeva pažljiv pristup i jasno postavljene ciljeve. Ako želite implementirati sličnu praksu u svom razredu, preporučujem sljedeće smjernice:

1. Postavite jasne smjernice za upotrebu AI-a:
Iako ChatGPT može biti koristan alat, važno je jasno komunicirati učenicima da on nije zamjena za njihovo vlastito razmišljanje i kreativnost. Objasnite im da AI može pomoći u generiranju ideja, strukturiranju sadržaja i savjetovanju, ali da je krajnji proizvod njihov vlastiti rad. Učite ih kako da koriste AI odgovorno, u kontekstu koji unapređuje njihovo učenje, a ne da ga koriste za brzinsko generiranje gotovih odgovora.

2. Potaknite kritičko razmišljanje o sadržaju generiranom od strane AI-a:
Kao nastavnik, važno je omogućiti učenicima da prepoznaju prednosti i slabosti AI-a. Aktivnosti poput analize AI generiranih tekstova mogu pomoći učenicima da razviju sposobnost ocjenjivanja vjerodostojnosti, kvaliteta i konteksta informacija koje im AI pruža. Diskusije o tome šta AI može, a šta ne može prepoznati, mogu biti vrlo korisne za razvoj njihovih kritičkih vještina.

3. Integrirajte kreativne zadatke:
ChatGPT može biti vrlo koristan alat za prevazilaženje kreativnih blokada. Aktivnosti poput generiranja ideja za pisanje, planiranja strukture priče ili izrade osnovnih karakteristika likova mogu pomoći učenicima da se oslobode početnog straha od pisanja. Ipak, imajte na umu da je cilj omogućiti učenicima da AI koriste kao podršku, a ne kao potpuno rješenje. Dopustite im da se oslobode kreativnih barijera, ali i da razvijaju vlastite ideje i stilove.

4. Povežite AI s analitikom i analizom književnih djela:
Korištenje AI-a u analizi književnih tekstova može biti odličan način za usmjeravanje učenika na dublje razumijevanje djela. Iako AI može prepoznati osnovne motive i temeljne elemente teksta, učite učenike da nadopune te analize svojim vlastitim uvidima i interpretacijama. Time im pomažete da razviju sposobnost za samostalno tumačenje i dublje učenje.

5. Potičete refleksiju i samoprocjenu:
Nakon što učenici završe zadatke uz pomoć AI-a, potaknite ih da reflektiraju o svom učenju. Kakve su koristi i izazovi nastali korištenjem tehnologije? Kako su se osjećali u procesu? Ove refleksije pomoći će učenicima da bolje razumiju vlastiti napredak i da prepoznaju gdje još mogu unaprijediti svoje vještine.

6. Budite strpljivi i prilagodljivi:
Korištenje AI-a u nastavi je novina za mnoge učenike i nastavnike. Biće potrebno vrijeme da se učenici naviknu na ovakav pristup učenju, a vi kao nastavnik treba da budete strpljivi i spremni prilagoditi svoj pristup. Različiti učenici će imati različite reakcije na tehnologiju, pa budite spremni pružiti dodatnu podršku onima koji se ne osjećaju ugodno u ovom novom okruženju.

Ukratko, AI može biti izuzetno koristan alat, ali njegova upotreba treba biti vođena jasnim obrazovnim ciljevima i principima odgovornosti, kritičkog razmišljanja i kreativnosti. Korištenjem AI-a na pravilan način, možete učenicima omogućiti da prošire svoje mogućnosti u učenju i stvore autentične, originalne radove.

Tags

NIN 2024

Collections

Nominovane prakse

NIN 2024